

OverMorgen

Leesexemplaar

Walter Damen
Petra De Sutter
Heidi De Pauw
Peter Hinssen

OverMorgen
de wereld in 13 essays

Valerie Trouet
Ine Van Wymersch
Hassan Al Hilou
Marc De Vos
Michelle Haas
Jan Jaap van der Wal
Roger Housen
Hilde Van den Bulck
Karel De Gucht

P E L C K M A N S

Inhoud

- 7 **Woord vooraf**
- Karel De Gucht**
- 11 België, Europa en de boze wereld
- Petra De Sutter**
- 31 Staan onze universiteiten ook onder druk?
- Valerie Trouet**
- 49 De planeet zal niet verdwijnen, maar wat met onze beschaving?
- Michelle Haas**
- 65 Weerbaarheid ten tijde van geopolitieke verharding
- Peter Hinssen**
- 83 AI: De Spiegel van Intelligentie, en het Tweede Hoofdstuk van de Mensheid
- Heidi De Pauw**
- 101 Is ontwikkelingsamenwerking wel het moreel kompas of zijn we dat net kwijt?
- Marc De Vos**
- 121 De wereld na het einde van de globalisering

- Jan Jaap van der Wal**
143 6 december: een pleidooi voor
sinterklaaspolitiek
- Hilde Van den Bulck**
157 Over media, polarisatie en Sesame Street
- Hassan Al Hilou**
177 Jongeren zijn het menselijk kapitaal waarop
onze toekomst rust
- Roger Housen**
195 Artificiële intelligentie trekt ten oorlog
- Ine Van Wymersch**
215 Ook wij kunnen een dam vormen tegen
de georganiseerde drugscriminaliteit
- Walter Damen**
237 Het nut van de vrije meningsuiting
- 261 **Dankwoord**

Woord vooraf

door Walter Damen

We leven niet langer in een tijd van gestage vooruitgang, maar in een wereld die kantelt zonder dat iemand nog precies weet waarheen. Grote machten hertekenen hun positie, gedreven door ambitie, nostalgie of de drang om opnieuw te veroveren. De manier waarop de Verenigde Staten, Rusland en China zich opstellen, maakt duidelijk dat het tijdperk van voorspelbare evolutie voorbij is: assertiviteit, herovering en invloedssferen bepalen weer het ritme.

Die verschuivingen raken elk domein van onze samenleving. Conflicten die ooit ver weg leken, kleuren opnieuw ons politieke bewustzijn. Economische conflicten en oorlogen rollen over continenten. Handel wordt een drukmiddel. Technologie raast voort, sneller dan wetgeving of ethiek kan volgen. En te midden van dat alles zoekt de mens – soms wat onzeker, maar altijd opmerkzaam – naar houvast.

Juist in die turbulentie toont onze veerkracht zich. Niet door stoer vol te houden, maar door te blijven nadenken, analyseren en handelen. De essays in deze bundel herinneren daaraan. Ze laten zien hoe academische instellingen balanceren tussen vrijheid van onderzoek

en maatschappelijke verantwoordelijkheid. Hoe jongeren hun plaats opeisen met energie en ongeduld. Hoe wetenschappers tegelijk waarschuwen voor grenzen én oplossingen bieden. Hoe defensie-experts wijzen op de kwetsbaarheid van onze veiligheid, niet om angst te zaaien maar om inzicht te vergroten.

Ook de opkomst van artificiële intelligentie komt scherp in beeld. Niet als louter gevaar, maar als uitnodiging om opnieuw te bepalen wat ons mens maakt. Want nu algoritmes leren, schrijven en zelfs beslissingen voorbereiden, wordt de vraag naar menselijke intentie en verantwoordelijkheid urgenter dan ooit. De mens mag nooit wijken, maar moet zichzelf opnieuw definiëren. Wat zal zijn unieke rol zijn in een wereld vol slimme machines?

Daarnaast toont deze bundel hoe broos onze democratie is. Polarisatie, media-invloed en digitale verstoring maken duidelijk dat vrijheid van meningsuiting zowel kracht als uitdaging is. Ze vraagt om evenwicht: tussen debat en respect, tussen ruimte geven en grenzen bewaken. De bijdragen hier reiken handvatten aan om die balans terug te vinden.

En dan is er het klimaat. De inzichten in dit boek maken duidelijk hoe sterk ons bestaan verweven is met de stabiliteit van onze planeet. Klimaat, biodiversiteit, energie en migratie vormen het centrale podium van onze toekomst.

Deze bundel is daarom geen losse verzameling essays, maar een mozaïek van perspectieven met één gezamenlijke boodschap: in een wereld die versnelt en ver-

hardt, moeten wij de menselijke maat bewaken. Door actief deel te nemen aan het gesprek over morgen, door onze intellectuele kracht te gebruiken, door betrokken te blijven – ook wanneer de wereld daar weinig ruimte voor lijkt te laten.

Ik nodig je uit om deze essays in die geest te lezen. Niet als toeschouwer, maar als deelnemer. Laat je meenemen, laat je denken aanscherpen. Want wie begrijpt, geeft richting. En richting is precies wat deze tijd nodig heeft. Welkom dus in een bundel die niet alleen de wereld beschrijft zoals die is, maar vooral de mens aanspreekt zoals die kan zijn: veerkrachtig, denkend, doend – en klaar om morgen vorm te geven. Maar vooral om gisteren, vandaag, morgen en overmorgen de mens blijvend positief gestalte te geven tussen alle dwaasheden in.

Karel De Gucht (°1954) is een liberaal politicus die onder meer voorzitter was van de VLD, minister van Buitenlandse Zaken, vicepremier en Europees Commissaris voor Handel. De rode draad doorheen zijn carrière is zijn Europees engagement. Voor Poetin is de teloorgang van de Sovjet-Unie het grootste politieke drama van de twintigste eeuw. Voor Karel De Gucht is de totstandkoming en uitbouw van de Europese Unie de grootste verwezenlijking van de twintigste eeuw.

Karel De Gucht

België, Europa en de boze wereld

2 april 2025 - Liberation Day

De 47ste president van de Verenigde Staten van Amerika kan gevoel voor drama niet ontkend worden. Op 2 april 2025 liet Donald Trump een tsunami van invoerrechten los op de wereld. Die wereld verwachtte zich wel aan een en ander, maar het 'Liberation Day'-pakket sloeg de wereld met verstomming. Dit hadden we sinds de Eerste Wereldoorlog niet meer gezien.

Trump noemde ze *reciprocal tariffs* en daar wilde hij graag een woordje uitleg bij geven. Ze zijn *tit for tat*, de vergelding voor al het bedrog tegen de VS uit het verleden. Op zijn typische, slijmerige toon, die sinds *The Apprentice* alleen maar kleveriger is geworden, kreeg de Europese Unie 25 procent aan haar broek. Die EU was immers alleen maar opgericht om de VS te beduvelen en te bedriegen. En wij die altijd dachten dat de Europese Unie onder impuls van

OVERMORGEN

de Verenigde Staten was opgericht, dat de vs de integratie van Europa zag als het politieke antwoord op de barbarij van de Tweede Wereldoorlog.

Nog niet bekomen van hun verstomming spoedden presidenten, eerste ministers en gezagsdragers zich naar Mar-a-Lago, het Winter White House van Donald Trump, waar hij audiëntie houdt en je verondersteld wordt in zwijm te vallen bij het aanschouwen van zoveel kitsch. Zo ook Ursula von der Leyen, het pezige dametje dat met ijzeren hand de Europese Commissie leidt. Zij ontmoette de president in zijn Ierse golfclub, Turnberry, waar Donald Trump intussen was gearriveerd voor een partijtje golf. Zij slaagde erin het tarief van 25 procent te herleiden tot 15 procent, wat nog altijd maal vijftien betekent, op een exportvolume van meer dan een miljard euro per dag. En zeggen dat ik vier jaar lang onderhandeld heb met de vs om 1,47 procent invoerrechten te schrappen.

Over dit resultaat ontstond in de hoofdsteden van de Europese Unie ongeloof en ergernis, die zo manifest waren dat ze resoneerden buiten de Brusselse bubbel. Zo ook in 'de Berlaymont', het zenuwcentrum van de Europese Commissie. Er waren - en ze zijn er nog steeds - twee scholen. De ene vond dat het al bij al meeviel, want behalve het Verenigd Koninkrijk, dat ervan af was met 10 procent, had niemand beter gedaan. Maar er was binnen de administratie van de Commissie en binnen het machtige directoraat Handel ook een sterke stroming voor een andere aanpak. Sabine Weyand, directeur-generaal, Duitse

en geestesgenote van Ursula von der Leyen, zag meer in een bundeling van de traditionele partners van de vs - Japan, Zuid-Korea, Canada, Australië en de EU - in een gezamenlijke revolte tegen de trumpiaanse blitzkrieg. Daar zou Trump niet zomaar omheen kunnen.

In normale omstandigheden was het wellicht deze richting uitgegaan en had het Weyand-argument het gehaald. Maar de omstandigheden waren niet normaal. Er is oorlog. Op het Europees vasteland.

Niet zomaar een militair conflict. Een oorlog met onze buur Rusland, die al meer dan een miljoen slachtoffers heeft geëist en waarvan het einde niet in zicht is. Het conflict met Rusland over Oekraïne is verworden tot

Het conflict met Rusland over Oekraïne is verworden tot een Europese oorlog.

een Europese oorlog, een *proxy war* van het vrije Europa met Oekraïense soldaten en westerse wapens tegen het Rusland van Poetin. En voor die wapens is de steun van Trump onontbeerlijk. Het gaat dan om de levering van modern wapentuig, Patriot-luchtafweerraketten, militaire intelligence, ogen en oren voor de Oekraïense troepen en commandostructuren.

De consensus in Europa was en is dat we het zonder de vs gewoon niet aankunnen. De Verenigde Staten leveren en wij betalen. De financiële inspanning van de vs is vrij beperkt. De onderhandelingen gingen plotseling een stuk vlotter toen de staatshoofden en regeringsleiders op hun pelgrimstocht naar de POTUS een deal sloten om voor 100 miljard euro wapens af te nemen van het Amerikaanse militair-economische complex. Dat deed het

hem voor Trump, dat was zoals hij het wilde, dat was transactioneel, dat was business.

Hij wilde daar een vervolg aan breien in Alaska, waar hij de rode loper uitrolde voor Vladimir Vladimirovitsj Poetin. Die onderhield hem urenlang over de duizendjarige geschiedenis van Rusland, van het Kieve Rijk tot zijn Rusland, en zijn besluit daaruit: Oekraïne heeft geen bestaansrecht. Dat is wat Poetin de oorzaak noemt van het conflict. Poetin wilde geen haarbreed wijken en de presidenten gingen in onmin uiteen na een constructief gesprek; diplomatieke geheimtaal die mislukkingen verbloemt. Daarbij kwam dat Trump in zijn eigenwaan zijn kansen verbod zag op de Nobelprijs voor de Vrede. Een andere spelbederver, minister-president Modi van India, werd 'beloond' met een tarief van 50 procent, tegen de geostrategische belangen van de vs in.

De tarievenoorlog van Trump is sterk verweven met zijn narcistische ego, maar ook met zijn zeer persoonlijke kijk op het economische nut van invoerrechten, en is een integraal bestanddeel van zijn MAGA-project, *Make America Great Again*. De gezaghebbende *Financial Times* heeft Trump economisch een *moron* genoemd, een idioot. Hij gelooft - het is een geloof dat hij al dertig jaar aanhangt - dat door invoerrechten op te leggen het tekort op de handelsbalans van de Verenigde Staten zal smelten als sneeuw voor de zon. Gekoppeld aan druk op bedrijven om te investeren in de vs is er bij Trump niet de minste twijfel dat voor de vs een nieuw gouden tijdperk aanbreekt. De ruimte ontbreekt hier om daar dieper op in te gaan.

Ik beperk me tot twee sprekende argumenten. De invoer daalt in de vs, maar de uitvoer evenzeer en dus verkleint het handelstekort niet. En de industriële revolutie die leidde tot de welvaartsstaat is er niet gekomen wegens het mercantilisme van Colbert¹ dat Trump meer dan driehonderd jaar na datum predikt, maar door vrijhandel en de leer van de comparatieve voordelen van Ricardo.²

De tarievenoorlog van Trump heeft veel weg van een deurenkomedie in het amateurtheater. Canada wil niet de 53ste staat van Amerika worden? Invoerrechten dan maar, en wel tegen het vrijhandelsakkoord in dat de vs en Canada sloten, nota bene tijdens het eerste mandaat van Trump. Het Braziliaanse gerecht veroordeelt zijn kompaan Jair Bolsonaro wegens poging tot staatsgreep? Brazilië op de strafbank en 50 procent invoerrechten.

De tarievenoorlog van Trump heeft veel weg van een deurenkomedie in het amateurtheater.

Maar dan botst Trump op Xi Jinping, die hij een groot leider vindt, de enige zijns gelijke. Het tarief is 100 procent, maar Xi laat dat niet over zijn kant gaan. Trump misrekenet zich. Na enkele schermutselingen mag Nvidia opnieuw uitvoeren naar China, maar protserig voegt Trump eraan toe dat het niet de meest geavanceerde chips van Nvidia zullen zijn maar die van derde garnituur. En hij legt er een uitvoerrecht van 15 procent bovenop. Xi speelt op een weergaloze manier zijn joker uit: de *rare earth materials*. Ze zijn onontbeerlijk voor de vierde industriële revolutie, voor magneten, voor nanotechnologie enzovoort.

Zeldzame aardmetalen zijn niet zeldzaam, ze komen her en der wel voor, maar zijn moeilijk te mijnen omdat hun concentratie veelal laag is en ingebed in andere ertsen. De discussie is niet nieuw maar een oud zeer. Tijdens mijn mandaat als Europees Commissaris voor Handel zijn we tweemaal naar de Wereldhandelsorganisatie (WTO) gestapt wegens misbruik door China van de notie nationaal belang. En tweemaal hebben we gewonnen. Ook toen speelde China zeldzame aardmetalen uit als troefkaart. De tactiek is steeds dezelfde: grote hoeveelheden produceren en aan lage prijzen dumpen op de wereldmarkt. Daardoor moeten de mijnen elders sluiten, aangezien ze met verlies werken. Daarna verhoogt China zijn prijzen en gebruikt het zijn stock als breekijzer. Hetzelfde is gebeurd met zonnepanelen en mobiele netwerken. En telkens opnieuw lopen Europa en de rest van de wereld in de opgezette val. Het is godgeklaagd - het beeld van de ezel die zich geen twee keer aan dezelfde steen stoot. Wij slagen erin ons driemaal en meer aan dezelfde steen te stoten. De EU had in de slipstream van haar gelijk binnen de WTO moeten investeren in de ontginning van zeldzame aardmetalen. Dat is *strategic independence* in de praktijk. De EU verkwanselt haar kansen.

Dat wordt nog maar eens geïllustreerd door het Nexperia-dossier. Nexperia is een Nederlands bedrijf met een Chinese eigenaar, Wingtech. Het is een belangrijke toeleverancier van chips, onder meer voor de auto-industrie. De chips worden ontworpen in Nederland en gebakken in China. De Nederlandse regering greep de macht bij Nexperia om het verkassen van intellectuele

eigendom naar China tegen te gaan. Daarop verbood China de uitvoer van de Nexperia-chips naar Europa. Onder druk van onder meer de Duitse auto-industrie moest Nederland zijn plannen laten varen en China de vrije hand laten. Zonder dat er een rem staat op de transfer van de intellectuele eigendom naar China. De ontwikkeling van een eigen chipindustrie en batterijcapaciteit in Europa ligt in de mottenballen. Northvolt, een project voor een batterijfabriek in Noorwegen, liep op de klippen - blijkbaar door een verkeerde keuze van technologie. Een industrieel project, Stegra, ook in Noorwegen, voor de productie van koolstofvrij staal lijkt hetzelfde lot beschoren. Zijn we gedoemd te mislukken? Waar zit de systeemfout? We moeten vooral niet alleen op langere termijn denken maar ook handelen. Zoals de Chinezen. In China, in Taiwan, in Singapore.

Is China de nieuwe hegemoon? Neen. De industriële ontwikkeling van China is ongezien, merkwaardig, uniek. Ze is gestuurd door het systeem, door de staat en de communistische partij, die erin geslaagd is het kapitalisme te incorporeren. De vijfjarenplannen zijn geen fata morgana. Het volgende vijfjarenplan leert je wat ons te wachten staat: kwalitatieve groei in strategische sectoren en technologische zelfstandigheid. Waar het stukt, is de binnenlandse consumptie: China spiegelt al jaren beterschap voor, maar kan geen resultaat voorleggen. Daar zijn redenen voor: de vastgeroeste en verankerde belangen van de nomenklatoera, de financiering van de provincies, de monopolierente van de banken en de SOE's,

de State Owned Enterprises, die ondanks hun verliezen de plak blijven zwaaien. Xi slaagt er niet in deze weerstand te breken. Of wil hij er de prijs niet voor betalen, die wel eens meer vrijheid en minder controle zou kunnen zijn? In Chinese termen: een verlies aan harmonie. Maar zonder een interne markt die drijft op consumptie kan China nooit de *middle-income trap*³ overstijgen.

1 oktober 2025 – Quantico

Trump en zijn minister van Defensie, euh, Oorlog Pete Hegseth roepen zowat achthonderd generaals van overal ter wereld naar de militaire academie in Quantico, Virginia om hen een serieuze bolwassing te geven. Hegseth verzorgt het voorprogramma. Hij maakt komaf met *fat troops* en vette generaals. *No more*

Generaals zijn in regel de meest gematigden in een oorlogssituatie. Omdat ze meer dan wie ook de consequenties van hun optreden kunnen inschatten.

beardos. Pete heeft het ook niet begrepen op wat hij ‘Noorse heidenen’ in zijn leger noemt.

Trump rekt op een triomfante lijke intrede, een Blijde Intrede enkel voorbehouden aan leiders. Zoals hij. Maar de achthonderd generaals blijven stoïcijns zitten. Hij geeft zijn gehoor de toelating te applaudiseren. Hij vraagt hen te applaudiseren.

Maar zij willen niet. Zijn MAGA-taal slaat niet aan. Generaals zijn in regel de meest gematigden in een oorlogssituatie. Omdat ze meer dan wie ook de consequenties

van hun optreden kunnen inschatten. Neem viersterren-generaal Norman Schwarzkopf die Operation Desert Storm (1990) leidde en Koeweit bevrijdde. Hij weigerde door te stoten naar Bagdad en definitief af te rekenen met Saddam Hoessein: dat was zijn opdracht niet en hij zag de gevaren voor de relaties met het Midden-Oosten.

Quantico is het eerste betekenisvolle stille protest tegen president Trump, hun militaire opperbevelhebber. Van de *rule of law* was nog weinig intact aan de vooravond van de showdown van POTUS in Quantico. Exemplarisch is wat het SDNY, het Southern District of New York, overkomt. Het SDNY is de vaandeldrager van de strijd tegen witteboordencriminaliteit. Sinds de machts-overname van Trump II heeft een tiental *prosecutors* (de procureurs van het Openbaar Ministerie) ontslag genomen als protest tegen de inmenging van het Witte Huis en het DOJ, het Department of Justice, geleid door Trumps acoliet Pam Bondi. De president wil zijn politieke opposenten vervolgd zien, zoals James Comey, die de FBI leidde. Het DOJ is ook tussenbeide gekomen in de high profile zaak tegen Jeffrey Epstein en Ghislaine Maxwell. Omdat procureur Maurene Comey, toevallig de dochter van James Comey, weigerde toe te geven aan de druk van Trump. Maurene Comey werd ontslagen. Dit zijn maar een paar voorbeelden van wat courante praktijk is geworden in het tweede mandaat van Donald Trump.

In 1927 schreef Julien Benda het geruchtmakende boek *La trahison des clercs* over het verraad van de intellectuelen en gezagsdragers tegenover de democratie en haar

instellingen. Hij schreef het boek tegen het opkomende fascisme. Het is meer dan ooit actueel. De Zuckerbergs van deze wereld startten hun bedrijf in de garage van hun ouders. Zo gaat het wellicht toch enigszins geromantiseerde verhaal. Zij waren de sympathieke hemelbestormers. De Magnificent Seven - Alphabet, Nvidia, Microsoft, Meta, Tesla, Apple en Amazon - zijn nu megabedrijven met beurskapitalisaties die in de duizenden miljarden dollars lopen. Ze zijn opgeschoven naar het centrum van de macht, zongen de backing vocals bij de inauguratie van de 47ste president van de Verenigde Staten en zijn in het Witte Huis zijn disgenoten. Als compensatie bedreigt Trump de Europese Unie met hoge tarieven als de Commissie er nog maar aan denkt achter de veren van de Magnificent Seven te zitten wegens schendingen van het concurrentierecht. Zij hebben het niet begrepen op de Digital Services Legislation, de Digital Markets Regulation en de Digital Taxes. Het Europees Parlement van zijn kant houdt het been stijf.

Tot nu toe is het Supreme Court zeer gewillig geweest en heeft het veel van de strapatsen van Donald Trump toegedekt. De president is erin geslaagd een conservatieve meerderheid van zes tegen drie uit te bouwen. En hij heeft het Hooggerechtshof in zijn zak. Denkt hij. Het Supreme Court moet zich uitspreken over de legaliteit van de wilde invoertarieven waarmee Trump de wereld nu al zes maanden teistert. Het opleggen van tarieven is een prerogatief van het Amerikaans Congres, dat Trump ook in zijn zak heeft. De president kan dat alleen in uit-

zonderlijke situaties die geen enkel uitstel kunnen verdragen, op basis van de International Emergency Economic Powers Act, IEEPA (1977). Trump heeft dan maar de noodtoestand uitgeroepen. Sic. Na de zeer kritische hoorzitting, waarvoor Trump niet opdaagde, ziet het er niet goed uit voor de president. Het zou wel eens zijn dag des oordeels kunnen worden. Niet dat er plotseling geen invoerrechten meer zouden zijn na een negatieve uitspraak van het Supreme Court. Hij vindt dan wel een andere manier uit om hetzelfde te blijven doen. Maar de politieke schade zou enorm zijn.

Parenthesis

Welke zijn de drijvende krachten die de wereld in zo'n stroomversnelling storten? Is het de politiek of de technologische revolutie? Zijn het de politieke machthebbers of de machtige megabedrijven? Wie zijn de *driving forces* van de versnelling in de wereldgeschiedenis die we meemaken?

Ik denk dat heel wat te verklaren is door de constellatie en de persoonlijkheid van de huidige wereldleiders en met name het trio Trump-Poetin-Xi. Het empathische gevoel van deze zeventigers is ver te zoeken. Het menselijk lijden beroert hen niet of nauwelijks. Of het nu de migranten, de Oeigoeren of de Oekraïners

Ik denk dat heel wat te verklaren is door de constellatie en de persoonlijkheid van de huidige wereldleiders en met name het trio Trump-Poetin-Xi.

zijn, het maakt niets uit. Ze hebben alle drie wereldomvattende toekomstbeelden die perfect contradicto-
risch zijn. Trump wil opnieuw de hegemoon worden en
vindt dat hij daarvoor Xi Jinping moet verslaan. Xi Jin-
ping ziet die rol eerder voor zichzelf weggelegd. En hij wil
Taiwan inlijven vooraleer hij sterft. Poetin wil het Russi-
sche Rijk herstellen, gaat daarvoor duizend jaar terug in
de tijd en vindt het uiteenvallen van de Sovjet-Unie de
grootste politieke ramp van de twintigste eeuw. Trump
wil Canada als 53ste staat van de vs en Groenland zonder
meer inlijven. De drang naar gebiedsuitbreiding hebben
ze ook gemeen. Typisch voor dictators. Wat ze alle drie
zijn. Democratisch gevoel is hen vreemd. Ze zijn politie-
ke genieën, over wie Thomas Mann⁴ in zijn essay 'Broe-
der Hitler' schrijft dat genialiteit krankzinnigheid is in
combinatie met bedachtzaamheid.

Daarbij komt nog dat de tijd waarin we leven techno-
logische doorbraken forceert, informatie en data als be-
langrijkste grondstof ziet en de energie als essentiële
hefboom voor economische suprematie.

Waar staan wij in deze tredmolen van de geschiede-
nis, in deze boze wereld? Heeft het vrije Westen nog een
toekomst?

België en Europa

Een zeker defaitisme heeft velen van ons aangetast. We
voelen ons verloren in de mars der volkeren. We tellen
niet meer mee. Dedain heeft zich van ons meester ge-

maakt. We zijn in 2025, maar er heerst eerder een fin-de-sièclegevoel. Weltschmerz, spleen omarmen we en verstoppen we. Ik beken kleur: ik ben optimistisch over België en Europa, maar niet naïef.

De Europese Unie is, met al haar gebreken, ons venster op de wereld. De EU is een uniek experiment van vreedzaam samenbrengen van staten en volkeren, met verregaande overdracht van bevoegdheden van het nationale naar het Europees niveau. De bevoegdheden van het EU-niveau zijn aanzienlijk en staan dicht bij wat typisch is voor een staat dan wat een internationale instelling kenmerkt. Over het overgrote deel van deze bevoegdheden wordt bij meerderheid beslist door het Europees Parlement en de Europese Raad van ministers. Alleen voor aspecten van buitenlandse politiek die typisch zijn voor de prerogatieven van een staat geldt unanimitéit, maar zeker niet voor alle aspecten van de buitenlandse politiek. Handelspolitiek bijvoorbeeld is het prerogatief van de EU en beslaat sinds de Singapore Opinion⁵ een brede waaier van bevoegdheden die de handelspolitiek flankeren of faciliteren. Ik kan mij opwinden als ik nog maar eens lees dat de Europese Unie alleen kan beslissen bij unanimitéit en dit de EU verlamt. Vooral als leden van het Europees Parlement dat peroreren...

Ik kan mij opwinden als ik nog maar eens lees dat de Europese Unie alleen kan beslissen bij unanimitéit en dit de EU verlamt.

Er is één terrein waar unanimiteit de regel is: veiligheid en defensie. Er zijn in het verleden verschillende pogingen ondernomen om onder die nefaste regel uit te komen. Toch is dat tot nu toe nooit gelukt. Er zijn wel stappen gezet, onder meer om gezamenlijke defensieprojecten op te zetten en een Europees wapenarsenaal te ontwikkelen; denk aan de PESCO-projecten (Permanent Structured Cooperation), die enig succes kennen. Maar een echte Europese veiligheids- en defensiepolitiek staat nog steeds in de steigers. Simpelweg omdat de lidstaten er de noodzaak niet van inzagen hun nationale prerogatieven op te offeren.

Met de open oorlog tussen Rusland en Oekraïne is daar verandering in gekomen. De oorlogsinspanning van Europa is substantieel, veel belangrijker dan die van de VS. Bovendien coördineert de EU de oorlogsinspanningen van de westerse bondgenoten, zelfs van de NAVO. Het besef is gegroeid dat Europa het zich niet kan veroorloven onderuit te gaan tegen Rusland. Het risico is groot dat de EU dan uiteenvalt. En Rusland zal niet nalaten dit uit te buiten, bijvoorbeeld door de Baltische Staten frontaal aan te vallen. Niet alle lidstaten zullen zich onmiddellijk engageren in de europeanisering van de veiligheids- en defensiepolitiek, en opteren voor een afwachtende en misschien zelfs vrij negatieve opstelling. Dat hoeft op zich geen probleem te zijn. De Europese Centrale Bank en de eurozone beslaan na meer dan twee decennia 21 van de 27 lidstaten. Toch zal niemand beweren dat er geen Europees monetair beleid is en dat de ECB geen toezicht uitoefent op alle zogenoemde

‘systeembanken’, grote banken. Waar het om gaat, is dat een betekenisvolle groep van EU-lidstaten en Europese lidstaten van de NAVO (Noorwegen en Groot-Brittannië bijvoorbeeld) beslissen om militair en op het vlak van veiligheid en defensie te integreren. Een *coalition of the willing*, zoals dat modieus heet.

De confiscatie, die niet zo mag genoemd worden, van de Russische tegoeden bij Euroclear is daarvoor een goede graadmeter. Het gaat om een bedrag van pakweg 140 miljard euro dat wordt doorgeleend aan Oekraïne en dat je kunt beschouwen als een voorafbetaling op de herstelbetalingen waartoe Rusland volgens het internationaal recht zal verplicht zijn. Maar de Belgische premier Bart De Wever heeft gelijk: als de 140 miljard euro wordt overgemaakt aan Oekraïne en we worden geconfronteerd met een Russische eis tot terugbetaling, dan moeten alle Europese landen solidair instaan voor de rekening. Deze operatie, waarvoor binnen Europa een grote meerderheid gewonnen is, betekent ook een point of no return voor een Europese veiligheids- en defensiepolitiek, en heeft dus ook een zeer belangrijke politieke draagwijdte.

Sommigen hebben de kritiek geuit dat door het sluiten van een DCFTA (Deep and Comprehensive Free Trade Agreement)⁶ met Oekraïne, de EU zich gemengd heeft in de zaken van de grootmachten en dit gedaan heeft zonder zich de consequenties daarvan ten volle te realiseren. Ik heb dit akkoord met Oekraïne onderhandeld en na de weigering van de Oekraïense president Viktor Janoekovitsj onder druk van Poetin om het akkoord te tekenen,

zijn we erin geslaagd het te laten ratificeren, gelijktijdig door het Europees Parlement en het parlement in Kiev, de Rada. Ik heb over dit argument lang en diep nagedacht, want het akkoord wordt door sommigen gezien als een van de oorzaken van de oorlog. De protesten op het Maidanplein waren een spontane reactie van voornamelijk jonge Oekraïners die af wilden van het Russische juk en een Europese toekomst nastreefden. Het ratificeren van het verdrag vertolkte de volkswil van Oekraïne waarover democratisch beslist werd door de Rada, de verkozen vertegenwoordiging van het soevereine Oekraïense volk. Het DCFTA was misschien een voorwendsel, maar dat Rusland Oekraïne heeft aangevallen, de Krim heeft geannexeerd en nu de volledige Donbas wil inlijven en een oorlog heeft ontketend die wellicht reeds een miljoen jonge levens heeft verwoest, daarvoor is Vladimir Poetin verantwoordelijk en daarvoor moet hij ook verantwoording afleggen.

Naast het wapengekletter aan onze oostgrens ondergaat Europa ook economische schokgolven. Er zijn van die versnellingen van de geschiedenis die weinigen hebben zien aankomen en die zich plots met volle kracht manifesteren. De vraag is of de tarievenoorlog die Trump gelanceerd heeft een fundamentele wijziging van de internationale economische relaties tot gevolg zal hebben. Ik heb daar mijn twijfels over. De mot zat er al langer in door het blokkeren van de WTO en de rush naar nieuwe grondstoffen, de zeldzame aardmetalen. Ik zie de WTO ook niet opnieuw haar klassieke taak van regulator